

สถาบันทางกฎหมายมหาชน

ดร.นพดล ทัดระเบียบ

อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

แนวคิดเกี่ยวกับสถาบันทางกฎหมายมหาชน

ที่มาและวิวัฒนาการของรัฐ

สังคมชนเผ่า

ประเพณีและความเชื่อ

ต้นกำเนิดของคำว่า “รัฐ”

ค.ศ. ๑๖

สมัยศักดินา

อำนาจผูกพันกับ
กรรมสิทธิ์ในที่ดิน

จัดลำดับชั้นของมนุษย์

เกิดการคัดค้านลักษณะ
ส่วนตัวของอำนาจ

รัฐ

ข้อพิจารณาเกี่ยวกับความหมายของรัฐ

รัฐในฐานะที่เป็นสังคมมนุษย์ที่สมบูรณ์

๑. รัฐ คือรูปแบบสังคมมนุษย์ที่สมบูรณ์เมื่อเปรียบเทียบกับอดีตแต่ลักษณะเช่นนี้ ได้รับการปฏิเสธจากทฤษฎีมาร์กซิสต์
๒. รัฐ เป็นเสมือนสถานที่อันเป็นที่เผชิญหน้าและอยู่ร่วมกันของอำนาจและเสรีภาพ
๓. รัฐ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครอง
๔. รัฐ เป็น “นิติบุคคล” ในความหมายสมัยใหม่ ในคริสต์

ศวรรษที่ ๑๖

ข้อพิจารณาเกี่ยวกับความหมายของรัฐ

รัฐในฐานะที่เป็นสังคมมนุษย์ที่ขัดแย้ง

รัฐกับทฤษฎีมาร์กซิสต์ (Marx)

ประการแรก แบบและสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ เป็นเพียงโครงสร้างเบื้องต้นของสังคม โดยสถาบันทางการเมือง จริยธรรม ศาสนา กฎหมาย ศิลปะ ฯลฯ เป็นโครงสร้างเบื้องต้น รัฐจึงเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างเบื้องต้น

ประการที่สอง การเกิดของรัฐเป็นสิ่งจำเป็นเมื่อสังคมมนุษย์ต้องอยู่ใต้ความขัดแย้งที่ไม่อาจแก้ไขประนีประนอมได้

ประการที่สาม รัฐต้องมีเครื่องมือ คือ ตำรวจ กองทัพ และระบบราชการ เพราะรัฐเป็นองค์กรชนชั้นทางการเมืองที่คุมอำนาจเพื่อใช้ครอบงำอีกชนชั้นหนึ่ง

ข้อพิจารณาเกี่ยวกับความหมายของรัฐ

คำจำกัดความของคำว่า “รัฐ”

คำจำกัดความทาง
ภูมิศาสตร์ของรัฐ

การกำหนดถิ่นที่อยู่
ของประชากรที่
กำหนดจำนวนหนึ่ง

แบบอุดมคติชาตินิยม
หรือ ปาเลสไตน์
ก่อนปี ค.ศ. ๑๙๔๓

ความหมายทาง
กฎหมายของรัฐ

ความหมายอย่าง
กว้าง

ความหมายเฉพาะ

องค์ประกอบทางสังคมวิทยาของรัฐ

รัฐ

องค์ประกอบด้านบุคคล

ประชากรหรือชาติ

เยอรมันยึด
หลัก
แนวความคิด
อย่างรววิสัย

ฝรั่งเศส
แนวความ
คิด
อย่างอัต
วิสัย

องค์ประกอบด้านเนื้อหา

ดินแดน

พื้นดิน

พื้นน้ำ

พื้น
อากาศ

องค์ประกอบด้านรูปแบบ

อำนาจทางการเมือง

อำนาจรัฐ

อำนาจอธิปไตย

อำนาจสูงสุดในการ
ปกครองประเทศ

แนวความคิดทางการเมืองเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย

การเมืองกับอำนาจอธิปไตย

วรรณกรรม ๒ เล่มว่าด้วยรัฐ (ฌอง โบเต็ง ค.ศ ๑๕๗๖)

รัฐเป็นอิสระจากการตกอยู่ภายใต้อำนาจ
อื่นๆ ทั้งสิ้น

กฎหมายระหว่างประเทศถือว่าเป็นต้นกำเนิด
แห่งรัฐ

แนวความคิดทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย

กฎหมายเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย

เป็นกรรมสิทธิ์ของ
อำนาจแห่งการปกครอง

เครื่องมือในการปกครอง

ความเป็นเจ้าของ
อำนาจปกครองที่สำคัญ

การเป็นนิติบุคคลของรัฐ

รัฐเป็นนิติบุคคล

ความหมายของการ
เป็นนิติบุคคลของรัฐ

ตามกฎหมายบ้านเมือง
(Positive law)

ประมุขของรัฐ รัฐมนตรี
เจ้าหน้าที่ เป็นองค์กรของรัฐ

ผลของการเป็นนิติ
บุคคลของรัฐ

รัฐไม่มีวันตาย

กฎหมายระหว่างประเทศเกิด
ความเสมอภาคระหว่างรัฐ

ทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐและกฎหมาย

ทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐและกฎหมาย

ทฤษฎีมาร์กซิสต์

กฎหมายไม่ได้เป็นกฎเกณฑ์ที่
สะท้อนให้เห็นถึงกฎธรรมชาติหรือ
มโนธรรม

กฎหมายเป็นเครื่องมือ
ระบบทุนนิยม

ทฤษฎีเผด็จการ

รัฐเป็นนายของกฎหมาย

การปกครองตาม
อำเภอใจ

เมื่อเกิดปัญหาระหว่าง
ประโยชน์สูงสุดของรัฐ
กับการเคารพปฏิบัติ
ตามกฎหมาย

ทฤษฎีเสรีนิยม

รัฐอยู่ภายใต้กฎหมาย

รัฐจะก่อให้เกิดความเสียหายหรือ
จำกัดเสรีภาพของบุคคลตาม
อำเภอใจไม่ได้

เกิดแนวความคิดเรื่องจำกัด
ตนเอง

เกิดแนวความคิด
เรื่องนิติรัฐ

แนวความคิดเรื่องการจำกัดตนเองของรัฐ

เรื่องการจำกัด
ตนเองของรัฐ

รัฐจะกำจำกัดตนเอง
ในทางกฎหมายได้ก็
ด้วยความยินยอม
ของรัฐเอง

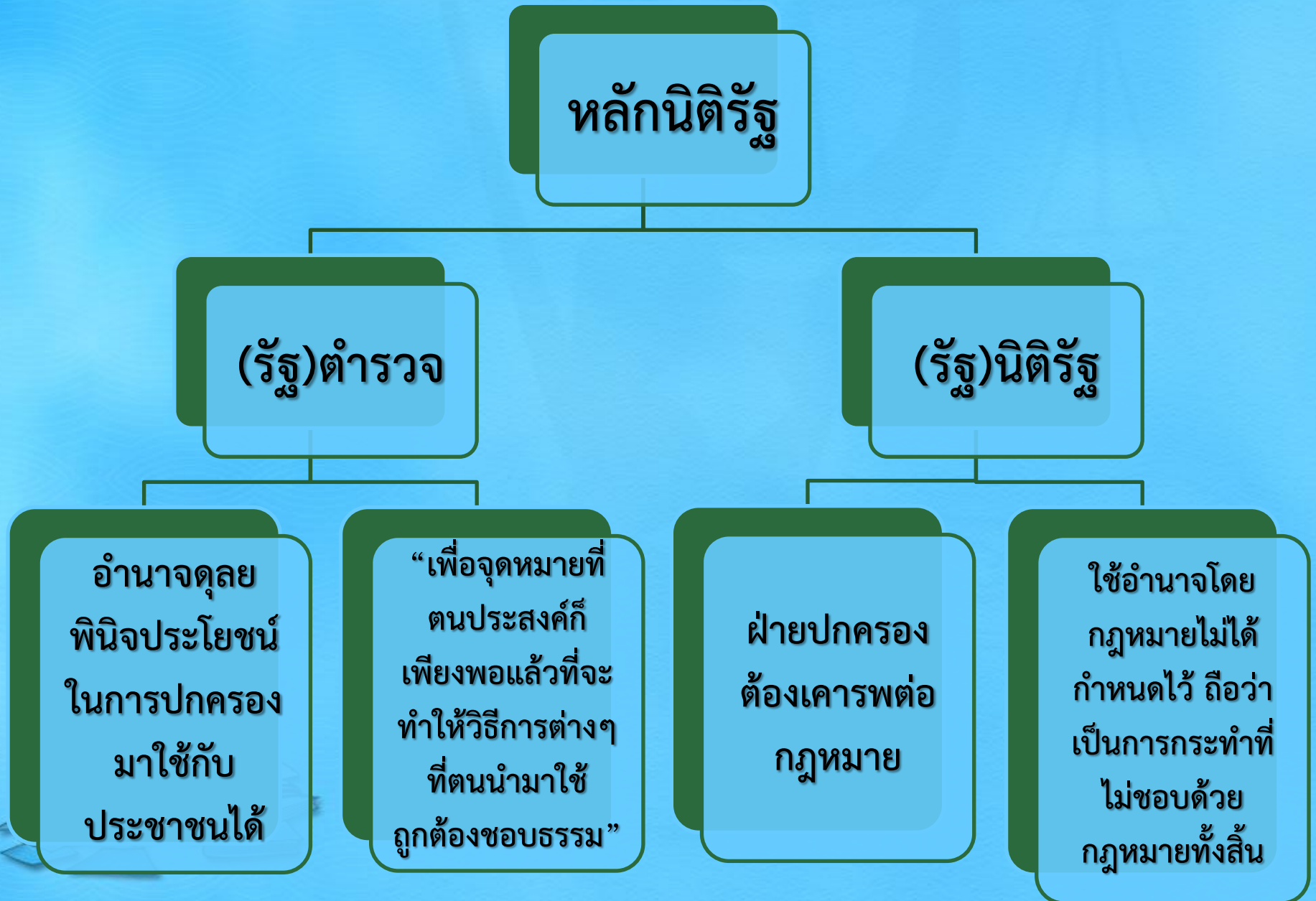
อำนาจนิติบัญญัติ
อำนาจบริหาร
อำนาจตุลาการ

เย็งริง (IHERING)
เจल्लीเนค
(JELLINEK)

กาเร เดอ มาลแบร์
(Carre de
MALBERG)

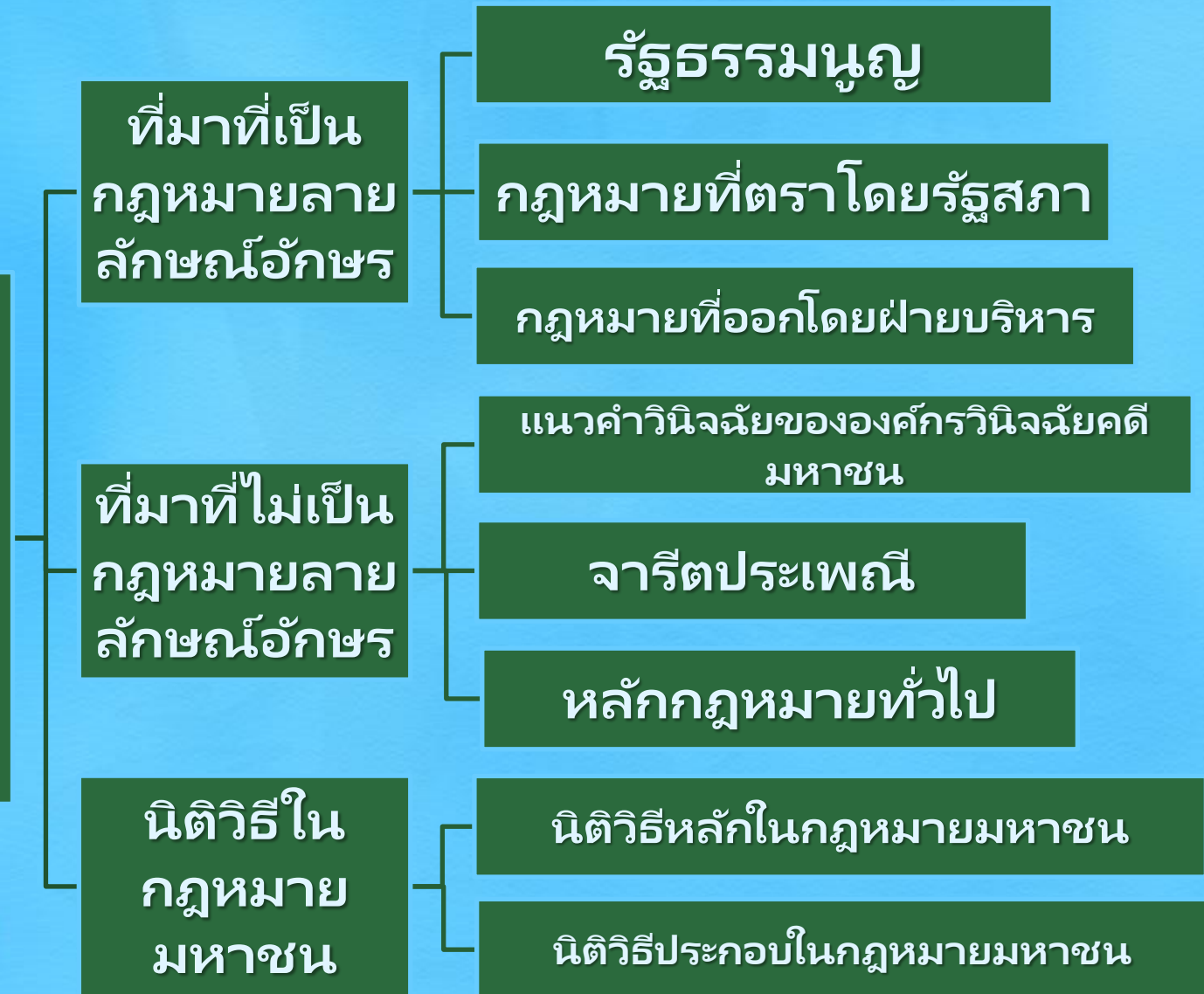
มงเตสกีเยอ
(MONTESQUIEU)

แนวความคิดเรื่องหลักนิติรัฐ

ที่มาและนิติวิธีทางกฎหมายมหาชน

ที่มาและนิติวิธี ในกฎหมาย มหาชน

ที่มาที่เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร

ที่มาที่เป็น
กฎหมาย
ลายลักษณ์
อักษร

กฎหมาย
รัฐธรรมนูญ

ที่มาของฐานอำนาจใน
การออกกฎหมายอื่นๆ
ทั้งหมด

กฎหมายที่ตรา
โดยรัฐสภา

กฎหมายระดับ
พระราชบัญญัติ

กฎที่ออกโดย
ฝ่ายบริหาร

การมอบอำนาจนี้ให้
ฝ่ายบริหารเป็นผู้ออก
กฎหมาย

ที่มาที่ไม่เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร

ที่มาที่ไม่เป็น
กฎหมายลาย
ลักษณ์อักษร

แนวคำวินิจฉัยของ
องค์กรวินิจัยคดี
มหาชน

การตีความเพื่อชี้ขาดข้อ
กฎหมายเป็นการวางหลัก
กฎหมายมหาชน

จารีตประเพณี

อาศัยจารีตประเพณีมาอุด
ช่องว่างเหล่านั้น และถือว่าเป็นค่า
บังคับเป็นกฎหมาย

หลักกฎหมายทั่วไป

ศาลเพียงแต่ค้นหาและนำมาสร้าง
กฎเกณฑ์เพื่อปรับใช้กับกรณีใด
กรณีหนึ่ง

มิใช่เป็นหลักที่ศาลสร้างขึ้น

นิติวิธีในกฎหมายมหาชน

นิติวิธีหลักในกฎหมายมหาชน

นิติวิธีเชิงปฏิเสธ

ห้ามนำหลักกฎหมายเอกชนมาใช้โดยตรงกับกฎหมายมหาชน

นิติวิธีในกฎหมายมหาชนโดยสภาพ

เอกสิทธิ์ของฝ่ายปกครอง

หลักผลทางกฎหมาย

นิติวิธีเชิงสร้างสรรค์

หลักประโยชน์สาธารณะกับหลักสิทธิเสรีภาพ

นิติวิธีประกอบในกฎหมายมหาชน

การเปรียบเทียบกฎหมาย

เพื่อการนิติบัญญัติ

เพื่อการตีความ

การเปรียบเทียบกฎหมายมหาชน

เพื่อความเป็นเอกภาพของกฎหมาย

ผลทางกฎหมาย

ผลทางกฎหมายจากการรักษาความสงบเรียบร้อยทางการปกครอง

หลักไม่เกินความจำเป็น

หลักความต่อเนื่องของบริการสาธารณะ

ผลทางกฎหมายจากกิจกรรมให้บริการสาธารณะ

หลักการเปลี่ยนแปลงให้การบริการสาธารณะทันต่อความต้องการของมหาชนอยู่เสมอ

หลักความเสมอภาคที่มีต่อกิจกรรมอันเป็นบริการสาธารณะ

